

GAZAP VE NEFSİ KONTROL ETME

الْحَمْدُ لِلَّهِ، ثُمَّ الْحَمْدُ لِلَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولَىٰ أَجْنِحَةٍ مِّثْنِي
وَتُلْتَّ وَرُبَاعٌ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۱) مَا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا
مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (۲)

نَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ. وَنَشْهَدُ
أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَحَبِيبُهُ وَرَسُولُهُ.

اللهم فصل وسلم وبارك على هذا النبي الكريم
والرسول السيد السند العظيم ذى القلب الرحيم
سيدنا محمد وآله وصحبه أجمعين. صلاةً وسلاماً
دائمين متلازمين إلى يوم الدين و سلم تسليمًا
كثيرًا.

أَمَّا بَعْدُ فَيَا عِبَادَ اللَّهِ أَوْصِيكُمْ وَنَفْسِي الْعَاصِيَةَ
بِتَقْوَى اللَّهِ وَطَاعَتِهِ. إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ
هُمُ مُحْسِنُونَ.

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي كَلَامِهِ الْحَكِيمِ.

استعيد بالله:

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ
يُولَدْ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (۴)

صدق الله العظيم.

Aziz ve muhterem kardeşler!

Bugün yine size gazaptan bahsedeceğim.

Fakat geçen Cuma söylemiş olduğum gibi bu Cuma'da tekrar edeyim ki; Cuma diğer ibadetler gibi değildir. Kendisinin merasim-i mahsûsası vardır. Buraya cuma günü gelirken lâlettayin kılıkla gelmek doğru olmaz. Ama müsait olmaz, başka durumu olmaz, esbabı olmaz, başka. Elbisesi varken, durum müsait iken, yıkanmadan ve temiz esbabını giymeden camiye gelmek, cumaya gelmek doğru bir şey değildir.

Sonra gelinirken, biz nasıl buraya bugün resmi kılıkla çıkıyoruz.

Bu kılığımızı çıkarsak da mintanımızla, başımızdan da sarığımızı çıkarsak da açık başımızla namaz kılmak olmaz mı?

Olur.

Fakat nedir?

a. Gazabın Kötülüğü

Edebe mugayirdir, ayıplarsınız bizi. Bizi ayıpladığınız gibi, biz ayıplamayız ama manevî cepheden yapılan ibadetin tadı ve lezzeti olmadan gelinmiş ve gidilmiş olunur. İbade- te gelinirken hazırlanarak, “Ben Rabbim’in bugünkü emri olan cumayı îfâ etmek için onun huzuruna gitmeye hazırlanıyorum” derken temiz esbabını giyinir ve o kılıkla huzur ile camiye gelir, dersini dinler, ibadetini yapıp da giderse bunun alacağı feyz ile lâletta- yin kılığı ile gelmiş olanın alacağı mükafat siz de bilirsiniz ki hiç bir olmaz.

Dersimiz gazapta kalmış idi de, gazabın kötülüğünü anlatırken eksik kalan kısımlarını da bugün tamamlamağa çalışacağım.

Gazabı anlatmadan evvel insanların dört bölük olduğunu anlatmak istiyorum.

İnsan dört bölük üzerinedir:

Bir bölük insan vardır ki; konuşmasını bilmez. Yani bilgi cihetinden, vesaireden lisanâna hâkim, mâlik değildir. İkincisi de gönülden haberi yoktur. Gönül denilen şeyin ne demek olduğunu anlamaz ve bilmez. Bu insana kitaplar hiç kıymet vermezler.

İkinci insan; konuşmasını bilir, çok güzel söz söyler fakat gönlü uyanık değildir. Gönülden haberi yoktur. Bundan da Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Allah'a sığınmıştır. Lisânen çok güzel konuşur, fakat gönlü uyanık değildir. Gönül hakim bilgisi yoktur. Bundan Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, *âlimün bi'l-lisân* olan insanlardan Allah'a sığınmıştır. Yani doğru değil demek.

Niçin?

Lisan ile gönlün mutabakatı şart; iç ve dış bir olursa o zaman makbul olur.

Üçüncü insan; dili yok, yani konuşma kabiliyeti yok fakat gönül cihetinden çok güzel. Ahlâken çok güzel insan. Herkesin takdirine şâyeste olmuş. Gönül denilen ahlâk-ı haseneyi kendisinde toplamış bir insan; gönül sahibi... Bu insandan istifade edebilirsiniz. Dilin-

den değil de hâlinden istifade edersiniz. Ama konuşmasını bilmiyor, zararı yok. Konuşmanın faydası yok. Ama hâlen size vereceğini verebilir.

Dördüncü insan da; öğrenmiştir, öğretmiştir, öğrendiği ve öğrettiği ile de amel etmiştir. Bu insan çok yüksek insandır. Dünya ve âhirette hürmete layık ve şâyeste bir insandır. Eli öpülür bir insandır.

Saydığımız kötü huylar ki, böyle bir insan olabilmeye mani huylardır ki bugün onun sekizincisi olan gazaptan bahsedeceğiz.

Kötü huyların sekizincisi gazap. Geçen ders dinlediniz.

Yine buyururlar ki;

Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*'e bir adam gelmiş, demiş ki:

“Yâ Resûlallah! Bana vasiyet eyle!”

Bir vasiyet buyur ki benim saâdetimi mucip olsun, cennete girmeme mucip olsun, az da olsun.

Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* bu zâta demişti ki;

«لَا تَغْضَبْ»

Lâ tağdab.

“Kızma!”

Diğer dinleyici diyor ki:

“Ben, Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*’in bu zâta karşı verdiği şu kısa cevabın manâsını düşündüm, düşündüm...

Ne demek “kızma”?

Evet, tek kelimedir ama çok büyük manâ taşıyan bir kelime.

O adam diyor;

“Sonra anladım ki bütün fenalıklar bu kızmanın altından doğuyor. Bütün fenalıklar bu kızmaktan doğuyor. Binâenaleyh kızmamak gayet iyi bir şey olduğunu anladım.”

Binâenaleyh kızma imanı ifsat eder, acı otların balı ifsat ettiği gibi...

Binâenaleyh bu günkü dersimizde, Buhârî hazretleri Resûlu Ekrem *sallallahu aleyhi ve sellem*’in şu hadisini naklediyorlar ki;

لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ
نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ.

Leyse'ş-şedîdü bi's-sur'ati inne-me'şedîdellezî yemlikü nefsehû inde'l-gadabi.

Leyse'ş-şedîd. "Kavi, o adam değildir ki." *es-Sura'ati.* Herkesi yenen; pehlivan, bahadır. Kimseye yenilmiyor herkesi yeniyor, birinci pehlivan.

"Bu değildir." diyor.

Yâ?

Ellezî yemlikü nefsehû inde'l-gadabi. "Kızdığı vakitte nefsine hakim olabilen, nefsine malik olabilen insandır pehlivan."

Pehlivan o insandır ki; kızdığı vakitte nefsine malik oluyor, kendisini tutuyor, kızgınlığının icaplarını yapmıyor. Hakim oluyor nefsine. İşte budur makbul olan ve memduh olan.

İbn Hibban hazretleri *Sahih*'inin *Muhtasar*'ında şunu böyle naklediyor.

لَيْسَ الشَّدِيدُ مَنْ يَغْلِبُ النَّاسَ، انْما الشَّدِيدُ غَلِبَ
عَلَى نَفْسِهِ عِنْدَ الْغَضَبِ.

Leyse'ş-şedîdü men yağlibü'n-nâse in-nema'ş-şedîdü ğalebe alâ nefsihî inde'l-gadabi.

“Kızdıĝı vakitte nefsine galib olan insandır, şedîd olan insan, tuttuĝunu koparan insan.”

b. Pehlivanlık: Kızgınlık Anında Nefsine Hâkim Olma

Ahmed b. Hanbel hazretleri bunu şöyle söylüyorlar. Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri buyurmuşlar ki;

مَا الصُّرَعَةُ

Ma's-sura'ah.

Ashabına soruyor;

“*Sura'a* nedir biliyor musunuz ey ashâbım?

“Evet, *es-sarî'*, herkesi yenen adama derler yâ Resûlallah! *Sura'*, öyle bir pehlivandır ki herkesi yeniyor. Budur.”

Yok, o değildir.

«الصُّرْعَةُ كُلُّ الصُّرْعَةِ، الصُّرْعَةُ كُلُّ الصُّرْعَةِ، الصُّرْعَةُ
كُلُّ الصُّرْعَةِ، الرَّجُلُ الَّذِي يَغْضَبُ فَيَشْتَدُّ غَضَبُهُ،
وَيَحْمَرُّ عَيْنَاهُ، وَيَقْشَعُرُّ جِلْدَهُ، فَيَصْرَعُ غَضَبَهُ»

*es-Sura'atü küllü's-sura'a es-sura'atü
küllü's-sura'a es-sura'atü küllü's-sura'a er-
raculellezî yağdabu...*

Üç defa tekrar ettikten sonra, "O pehlivan olan insan o adamdır ki gazap etmiş." *Feyeştetde gadabuhû.* "Gazabı da şiddetlenmiş." *Ve yahmarru aynâhu.* "Ve gözleri kırmış kızgınlığından." *Ve yakşe'arru cildühû.* "Hiddetinden titriyor böyle."

"İşte o zaman nefsini yenebilirse, bu şiddetli anında nefsini yenebilirse; pehlivan odur!" diyerekten buyurmuşlar.

Tabi bunları böyle buyururken, bize de buradan düşen dersler geri kalmıyor. Biz de tabiatıyla beşeriz. Kızma bizde de vardır, kızarız... Kızmadan insan olmaz.

İmam Şâfiî *rahmetullahi aleyh* diyor ki;
"Kızılacak zamanda kızmayan insanın merkepten farkı yoktur."

Kızılacak vakitte kızmasını bilmeyen insanın merkepten farkı yoktur diyen İmam Şâfiî *rahmetullahi aleyh*. Yani insan ekmeğe olan ihtiyacımız nasılsa gazaba olan ihtiyacımızda orada vardır. Eğer o sırada gazabımız yok ise o zaman mahkum oluruz.

Mesela nefsine hakim olmayan insan mahkum derecesine, mahkumiyet altına düşer. Binâenaleyh nefsine hakim olmayan insan mahkum olunca böyle gazabına da hakim olamayan insan veya gazap edilmesi lazım geldiği bir sırada gazap etmeyen insan; İmam Şâfiî'ce makbul bir insan değildir. Kızılması lazım geldiği yerde kızılacaktır.

Mesela *şeref-i ğarrâ-i Muhammediye*'ye aykırı hareketler gözünün önünde cereyan edip dururken, "Eh bana ne..." deyip geçmek ve hiç olmaz ise içerisinden; elinden bir şey gelmiyor, dilinden bir şey gelmiyor ise içinden ona karşı bir nefreti duymamak bu da İslâmiyet'te çok geri bir iştir.

Ebû Saîd el-Hudrî *radiyallahu anh*, kendisinin Edirne Kapı'da, Kariye Cami'sinin yanında mesken karargahı vardır. "Saîd el-Hudrî hazretlerinin makberesidir." diyerekten ora-

ya bir levha asmışlar. İstanbul'a gaza için, İstanbul'un fethine gelen bu zât, ashab-ı güzînden olan bu zât rivayet ediyor:

“Bir ikindi vakti idi. Resûlu Ekrem *sallallahu teâlâ aleyhi ve sellem* hazretleri hutbe-ye çıktılar.”

Hutbe, yalnız Cuma günü okunan hutbe değildir. Resûlu Ekrem *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri icap ettikçe, vakitli vakitsiz daima çıkar, ashabını irşad için söylenecek sözleri söylerdi. Onlara da hutbe derlerdi.

Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* bu ikindiden sonraki hutbesinde diyor, Ebû Saîd el-Hudrî hazretleri; kıyamete kadar olacak bütün vukuâtı Resûlu Ekrem *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri birer birer izah etti, anlattı. Fakat zapt edebilen zapt etti, zapt edilemeyen, unutulmuş da unutuldu.

Benim de hatırımdan kalanlardan, buyurmuşlar ki ;

«الَا إِنَّ الدُّنْيَا حُلُوَّةٌ خَصِرَةٌ، وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا، فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ، أَلَا فَاتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النَّسَاءَ،»

Elâ inne'd-dünyâ hulvetün hadiretün ve innallahe müstahlifüküm fihâ fe-yanzuru keyfe ta'lemûne elâ fe'ttekû'd-dünyâ ve'ttekû'n-nisâe.

Elâ inne'd-dünyâ hulvetün hadiretün. "Dünya yeşillik, ziynetli, tatlı, cazip bir yerdir. Sizi orası aldatmasın." *Ve innallahe müstahlifüküm fihâ fe-yanzuru keyfe ta'lemûne.* "Cenâb-ı Hak sizi oraya halef olarak göndermiş, 'Burada bakalım nasıl amel edeceksiniz görünsün ve ona göre herkes derecesini alsın' diyerekten Cenâb-ı Hak bizi buraya göndermiş."

Binâenaleyh;

Elâ fe'ttekû'd-dünyâ. "Size bu cazip ve gayet ziynetli görünen dünya sizi aldatmasın."

Sizi kandırmasın, sizi mağrur etmesin. Çünkü *fâniyetün.* "Sonu yok, fanîdir..."

Binâenaleyh nasıl bizden evvel ki ecdad bu güzel mülkü bırakıp gittiye, elbet biz de sıramız geldikçe bırakıp birer birer bu fanî makberemizden gideceğiz. Binâenaleyh bu fanî âlemde sizin vazifeleriniz neler ise onları yapınız.

Bir kere ibadât u tâattan ayrılmayınız. Seyyiattan son derece içtinap ediniz, sakını-
nız. Yani günah denilen şeyleri işlemeyiniz. Dünya sizi aldatıp da ne olacakmış deyip gü-
nahları işleyip Allahu *celle ve alâ*'ya yapılma-
sı lazım gelen ibadetten de uzak kalmayınız
ki döneceğiniz, gideceğiniz yer yine Allah'tır.
Bu fanî dünya da Allah'ındır.

Ve'ttekû'n-nisâe. "Bu dünyayla aldan-
mayacağınız gibi, aldanmamız lazım geldiği
gibi; kadınlarına da aldanmayın."

Sizi taat-ı ilâhîden onlar huruc ettirme-
sinler, çıkarmasınlar. Haram paraları kazanıp
da onları yaşatacağız diyerekten, haram pa-
ralar kazanmaya veyahut haram şeyleri irti-
kap etmeye kalkışmayınız. Sonra çok pişman
olursunuz. Bu fanî dünyayı bırakacağınız gün
Hazreti Azrail'in darbesine çarpıldığınız za-
man nedamet etseniz de para etmez o zaman
artık.

Binâenaleyh o gün başınıza gelmeden
şimdi ben size haber veriyorum ki; bu dünya
fanîdir, bu dünyada ömürlerimiz sayılı nefes-
lerimizdir. Bu sayılı nefeslerimiz tükenince

ecel gelmiştir. İster hastalıkla gelir, ister hastalısız gelir, bir anda insan gider.

Onun için siz Allah'tan korkunuz, dünyada aldanmayınız, kadınlardan da korkunuz. Hukuklarına da riayet ediniz. Onların şeriat-ı İslâmiyeden dışarı çıkmalarına da müsaade etmeyiniz.

Bu uzun sürdü diyor, ikindiden akşama kadar söylemiş çünkü.

c. Gazap Ve Nefis: Kontrol Edilebilir Bir Güç mü?

Bize lazım olan buradaki kısmı;

«خلق الناس على طبقات»

Huliku'n-nâsi alâ tabakâtin.

“İnsanlar çeşitli tabakalar üzerine halk olunmuştur.”

Yelerde ki madenler gibi. Bazı yere burguyu salarsınız yahut kazarsınız, birkaç metreden su çıkar size. Bazı yerleri kazarsınız, beş on metreden su çıkar size, bazı yerleri 50, 100, 200 metre derinliklere varırsınız ancak o zaman su alabilirsiniz. İnsanlar da tıpkı böyledir. Kimisi kolaylıkla yola gelir,

kimisi çok zorlukla yola gelir. Binâenaleyh gazap da böyledir.

Bazı insan;

أَلَا وَإِنَّ مِنْهُمْ الْبَطِيءَ الْغَضَبِ سَرِيعَ الْفَيْءِ

Elâ ve inne minhüm batî'ü'l-gadabi seri'u'l-fey'i. "Ağır kızar, çabuk kızmaz, kızmaması ağırdır. Fakat çabuk da barışır."

Ağır kızmıştır fakat barışırken çabuk barışır.

وَمِنْهُمْ سَرِيعُ الْغَضَبِ سَرِيعُ الْفَيْءِ

Ve minhüm serî'u'l-gadabi serî'u'l-fey'i. "Bazısı da çabuk kızar, çabuk da barışır."

Bu da makbül değil.

أَلَا وَإِنَّ مِنْهُمْ سَرِيعَ الْغَضَبِ بَطِيءَ الْفَيْءِ

[Ve minhüm serî'u'l-gadabi batî'ü'l-fey'i.] "Biriside çabuk kızar geç barışır."

Bu da haklı değil.

أَلَا وَخَيْرُهُمْ بَطِيءُ الْغَضَبِ سَرِيعُ الْفَيْءِ

Elâ ve hayruhüm batî'ü'l-gadabi seri'u'l-fey'i. "Bunların yani şu üç kişiden hayırlısı, ağır kızıp çabuk barışanıdır."

Hayırlı olan, geç kızıyor, yani öyle kolay kolay kızmıyor. Kolay kolay kızmıyor ama barışırken de çabuk barışıyor.

İkincisi;

أَلَا وَشَرُّهُمْ سَرِيعُ الْغَضَبِ بَطِئُ الْفَيْءِ

Elâ ve şerrühüm seri'u'l-gadabi batî'ü'l-fey'i. "Çabuk kızıyor, barışması için bakarsın ooo bakarsın araya bir sürü ricacılar girer, şu gidrer bu girer, "Yok efendim, barışmam da barışmam!"

Bu da makbul değil. *Şerrun.* "O kötüsüdür." dedi.

Bunun altında yine pehlivanı bildiriyor.

Sur'a ile *Sura'anın* arasındaki farkı da anlatayım.

İkisi de aynı kelimedir: Sad, Rı, Ayn harflerinden mürekkeptir ama birisinde Rı üstün olarak okunur, birisinde Rı sükun ile okunur. Sükun ile okunursa "Herkesen yenilen adam" demek. Farka bakın. İbareyi *sur'a* diye okur-

san "Herkesi yenilen bir adam" manası çıkar.

Sura'a, "Herkesi yenen adam."

Aradaki farkı bilmem anlayabildiniz mi?

Bu sura'a, "görmez misiniz?" diyor.

أَلَا وَإِنَّ الْغَضَبَ جَمْرَةٌ فِي قَلْبِ ابْنِ آدَمَ

Elâ ve inne'l-gazabe cemratün fî kalbi ibni Âdeme. "Gazap, insanoğlunun kalbinde bir ateştir."

Çakmak taşının içinde ateşi gördünüz mü siz?

Birinize göstersek, "Bunun içinde ateş vardır." [desek,] gülersiniz. Fakat çakmak taşını vurduğunuz vakitte kıvılcım çıkıp da sigaranızı yaktığınız vakitte, "Haa, burada da ateş varmış" dersiniz.

Nerden gömüldü o ateş oraya?

Onu Allahu *celle ve alâ* ezelde koymuş oraya. Bizim içimizde de, şevhet nasıl konulmuşsa ezelde konulmuş bir gazap vardır. Şehvet olmasaydı anamızdan doğar doğmaz meme isteyemezdik, verilen memeyi de almazdık. Bu Allahu *celle ve alâ* o nimeti bize vermiş ki doğar doğmaz daha meme istiyoruz anamızdan.

Binâenaleyh gazap da öyle vakt-i ezelde konmuştur. Fakat bunu istîmal bize verilmiştir.

فَالْهَمَّهَا فُجُورَهَا وَتَقْوِيهَا

*Fe-elhemehâ fücûrahâ ve takvâhâ.*¹

Bunu yerinde kullanacaksın. Bütün ahlâklar böyledir.

Mesela saydığımız ahlâklar, bu güne kadar sekiz tane saydık. Bunların her birisinin cephesi vardır. Cephesinin ayrılışı insanın bilgisine ve istidadına bağlıdır.

Mesela silah çok iyi bir şeydir. Silah. Fakat bu silahı havaya kaldırır da dan dan dan atarsanız devletin kurşununu, milletin kurşununu havaya harcamış olursunuz.

Masat burada ne idi?

Hedefi vurmaktı. Siz hedefi gözlemiyorsunuz, havaya kaldırmışsınız namlunuzu tak tak tak silah attırıyorsunuz yazık yahu.

Siz buna acımaz mısınız?

Onun yeri vardır, harcanacak yeri vardır.

---

¹ 91/Şems, 8.

Binâenaleyh gazaplar da böyledir. Lüzumsuz yerde harcamak lüzumsuz yere silah atmak gibidir, isabetsiz silah atmak gibidir. Binâenaleyh gazap yerinde olduğu vakitte makbul olur. Yerinde olmadığı vakitte İbn Âdem'de konmuştur.

İhmarra ayneyhi. "Gözleri kızarır adamın, gözleri kızarır."

Daha?

Yüzü de kızarır.

Daha?

Titremeler hasıl olur ki alâmetler...

Bu can damarları da diyorlar o da kabarıyor, şişer böyle kızgınlığının, gazabının şiddetinden, hiddetinden.

فَمَنْ أَحْسَسَّ بِشَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ فَلْيَلْصِقْ إِلَى الْأَرْضِ

Fe-men uhisse bi-şey'in min zâlike.

"Baktınız ki siz artık gazap halini almışsınız, elinizden bir felaket de çıkma imkanı var." *Fe'l-yelsak ile'l-ardı.* "Derhal otur yere."

Bu oturma, insanın gadabının söndürülmesinin birinci alâmetidir. İcap ederse derhal

bir abdest al. İcap ederse bir soğuk su ile yıkan, çünkü [gazap] ateştir. Ateşi ancak su söndürür.

Tencereyi koymuşsunuz, ateş de yanıyor, içindeki suyun galeyan etmemesine imkan var mı?

Ateş yandıkça, o su da içinde durdukça kaynayarak taşacak. Eğer süt gibi bir şey ise ateşinizi de söndürür, ortalığınızı da alt üst eder, süt da tencerede kaybolur gider.

O zaman ne yapmak lazım?

Derhal ateşi söndürmek lazım.

Ateş ne ile söner?

Ancak su ile söner.

Binâenaleyh böyle gazaplı devirlere rast geldiğiniz vakitte güzelce bir abdest almak veyahut boy abdesti almak suretiyle, suya girmek suretiyle, kendinizi teskin etmeye çalışırsınız ki gazabın vereceği fenalıklardan kendinizi bu suretle önlemiş olabilirsiniz.

Onun için İbn Abbas *radiyallahu anhümâ* diyor ki;

ادْفَعِ بِالتِّي هِيَ أَحْسَنُ

*İdfa' billetî hiye ahsen*² âyet-i celîlesinde, *idfa'*. "Def et."

Başına gelen birçok mehrûhât, uygunsuz haller olur ya, insanlık hâli başına gelir: *İdfa' billetî hiye ahsen*.

Mesela, herif gelmiş sövüyor Allah'a, veya sopasını çekmiş vuracak. E sen de ona karşı sopanı çekersen, bıçağını çekersen, sen de onun gibi ona fena fena sözler söylersen, tabiatıyla bu iki fenalıktan büyük bir fenalık da doğar.

İşte sen bunu def et, nasıl?

الصَّبْرُ عِنْدَ الْغَضَبِ

es-Sabru inde'l-gadabi. "O zaman sabır kuşağını kuşanmak lazım."

Eğer sen buna vaktiyle alışmadıysan, alıştırlmadıysan, böyle *serî'u'l-gadab* bir insan isen, derhal bunun içerisine feveran eder, kendinden geçer; birçok günahların, felaketlerin başına gelmesine sebep olursun.

Onun için;

---

² 23/Mü'minûn, 96; 41/Fussilet, 34.

الصَّبْرُ عِنْدَ الْغَضَبِ، وَالْعَفْوُ عِنْدَ الْإِسَاءَةِ

es-Sabru inde'l-ğadabi ve'l-afvu inde'l-isâeti. "Bir de kötülük yapıldığı vakitte o kötülüğü kötülükle değil de, kötülüğe iyilikle mukabele etmek de insanlığın yüksek alâmetlerindedir."

Onun için bizim büyüklerimizden birçokları var. Böyle kötü kötü sözler söylenildiği vakitte onlara büyük büyük mükafatlar göndermişler, paralar göndermişler, esbaplar göndermişler, hatta birşeyi yoksa, "Benim bütün sevaplarımı sana bağışladım kardeşim!" demişler. Bu meziyet insanların düşmanlarını kendilerine zelil eder diyor. O sana artık mahcub bir vaziyette gelir, özür diler. Çünkü ihsanı görürse;

el-İnsânü abîdü'l-ihsân. "İnsan paranın kuludur, ihsanın kuludur."

Parayı gördü müydü gevşeyiverir. Binâenaleyh evvelce sana sövüp, sayan, ağır ağır söz söyleyen insanlara karşı böyle ihsân u ikrâm ile mukabele edince, bu insandır ya, düşünür, "Yahu bende ne edepsizlik yapıyorum. Bak bana bu adam neyle karşılık veri-

yor, ben bu adama ne yapıyorum.” diye utanır kendiliğinden.

Cenab-ı Hak cümlemizi afv u mağfiret eylesin de güzel bir kul olarak yaşayıp ve *lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah* kelime-i tayyibe-i münciyesinin bayrağı altında yaşaya yaşaya son nefsimizde de bu güzel kelime getirerekten, *eşhedü en lâ ilâhe illallah* ve *eşhedü enne Muhammeden Resûlullah* deyip çene kapayıp göz yummayı Cenâb-ı Mevlâ cümle Ümmet-i Muhammed’e, bizlere de nasib-i müyesser eyleye.

أَلَا إِنَّ أَحْسَنَ الْكَلَامِ وَأَبْلَغَ النِّظَامِ كَلَامُ اللَّهِ الْمَلِكِ
الْعَزِيزِ الْعَلَامِ * كَمَا قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي
الْكَلامِ * وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا
لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ .

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ * بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ .

...

الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدَ الْكَامِلِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ * تَعْظِيمًا
لِنَبِيِّهِ وَتَكْرِيمًا لِفَخَامَةِ شَانِ شَرَفِ صَفِيَّهِ . فَقَالَ
عَزَّ وَجَلَّ مِنْ قَائِلٍ مُخْبِرًا وَأَمِيرًا * إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ
يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ
وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا .

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ ... وَبَارِكْ عَلَى ...
سَيِّدِنَا أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ وَعَلِيٍّ وَعَلَى ...
بَقِيَّةِ الصَّحَابَةِ وَالتَّابِعِينَ رِضْوَانُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِمْ
أَجْمَعِينَ .

..
إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَائِي ذِي الْقُرْبَى
وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ
3لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ .

---

³ 16/Nahl, 90.

أذْكُرُوا اللَّهَ يَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا اللَّهَ يَزِدْكُمْ
وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ يَغْفِرْ لَكُمْ.
4 وَلَذِكْرِ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ.

Mehmed Zahid KOTKU

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

---

⁴ 29/Ankebût, 45.